

مورفولوژی تالوس های دامنه ای، مسائل و مدیریت آنها

بیمان کریمی سلطانی^۱

^۱دبیر آموزش و پرورش استان کردستان - kpeyman1356@gmail.com

چکیده

ارزیابی محیط به طور ساده به معنای دادن ارزش به یک واحد سرزمین است. نادرستی نوع استفاده از سرزمین بدین معنی است که از زمین و آب به اندازه توان یا پتانسیل آن استفاده نمی شود. رشد سریع جمعیت دنیا و همچنین افزایش سریع جمعیت کشورمان، لزوم بهره گیری از تمام پتانسیل های اکولوژیکی محیط زیست را لازم و ضروری می سازد. هنوز برخی از محیط های جغرافیایی، به سبب شرایط خاص فیزیکی و محیطی، آنچنان که شایسته آنهاست مورد استفاده انسانها قرار نگرفته اند. مخروط های واریزه ای یا تالوس های دامنه ای یکی از اشکال پایکوهی نواحی کوهستانی می باشند که به سبب تنوع و همچنین وسعت زیاد آنها در پایکوهها، لزوم شناخت و برنامه ریزی برای استفاده بهینه از پتانسیل های آنها احساس می شود از این رو در این مقاله تلاش شده است تا به شیوه تحلیلی-توصیفی به بررسی ویژگیهای توپوگرافی، ژئومورفولوژی و همچنین معرفی برخی از توانهای محیطی آنها پرداخته شود. در ادامه به معرفی برخی از محدودیت های توسعه در این نواحی نیز پرداخته شده است. مواد تشکیل دهنده تالوس ها اغلب جوان بوده و از این رو کیفیت بسیار مناسبی را برای استفاده در فعالیتهای عمرانی به عنوان مصالح ساختمانی دارا هستند.

واژه های کلیدی

مورفولوژی، تالوس های دامنه ای، واریزه های دامنه ای، مدیریت تالوس ها.

مقدمه

ارزیابی توان محیط زیست (چه توان اکولوژیکی و چه توان اقتصادی-اجتماعی آن) عبارت از برآورد استفاده ممکن انسان از سرزمین برای کاربری های کشاورزی، مرتعداری، جنگلداری، پارکداری (حفاظت، توریسم)، آبیزی پروری، امور نظامی و مهندسی و توسعه شهری، صنعتی و روستایی در چهارچوب استفاده های کشاورزی، صنعت، خدمات و بازرگانی است. انسان برای ارزیابی هر چیزی سه گام را طی می کند:

۱- گام اول: دریافت عامل تحریک یا احساس.

۲- گام دوم: معنی دادن به عمل تحریک یا تشخیص این نکته که چه چیز باعث این واکنش شد.

۳- گام سوم: تفسیر پدیده ای می باشد که باعث تحریک شده است [۱].

تالوس ها یا مخروط های واریزه ای از چهره های شاخص اقلیم سرد و خشک هستند. این اشکال از اشکال دامنه ای هستند که در نتیجه تجمع سنگ ریزه ها در سطوح پر شیب تر شکل می گیرند. تالوس ها در پای پرتگاهها، داخل دره ها، پای دامنه ها و محل تغییر شیب دامنه ها از محدب به مقعر شکل می گیرند. این اشکال معمولاً مخروطی هستند. اگر به شکل مخروطی باشند تالوس خوانده می شوند و اگر به شکل مخروط نباشند واریزه آزاد گفته می شوند.

سقوط سنگها حاصل جدا شدن قطعات بزرگ و کوچک از جدار پرتگاه سنگی مسلط بر دامنه است. چنانچه این عناصر ریزشی به سرعت تخلیه نشوند، در انتهای دالان مسیر حرکت به صورت مخروطهای واریزه ای مشاهده می شوند، یا در پای شیب های تند دامنه ای به شکل شیب واریزه ای روی هم انباشته می شوند که در این صورت قاعده مخروط متکی به زمینهای کم شیب پای دامنه هاست. شیب مخروط واریزه ای یا شیب واریزه ای در حدود ۳۵-۳۰ درجه است [۲]. این عارضه در مناطق با دیواره پرشیب که اغلب سنگهایی لایه لایه هستند قابل مشاهده هستند. به گونه ای که با تخریب مکانیکی به دلیل حرارت (ترموکالستی) و تخریب مکانیکی یخ زدگی (کریوکالستی) سنگها دچار خردشدگی می شوند و به پای دامنه ریزش می کنند و تشکیل واریزه می دهند.

از اواخر قرن میلادی گذشته انسان به این نکته پی برد برای آنکه بخواهد بهره برداری با صرفه اقتصادی و مستمر از سرزمین داشته باشد، بهتر است که روند بهره برداری را در یک چارچوب برنامه ریزی شده به نام طرح مدیریت به اجرا گذارد [۳].

دامنه های دارای تالوس به شکل قابل توجهی از نظر مورفولوژی و ترکیب با یکدیگر متفاوت هستند. ویژگی های اساسی که در ترکیب و مورفولوژی آنها مؤثر می باشند عبارتند از: توپوگرافی پای صخره ها که از نظر اهمیت در درجه اول قرار دارد، فرآیندهای دامنه ای فعال در منطقه و ترکیب صخره های طرفین. در شکل گیری برخی از تالوس ها یک عامل و در شکل گیری برخی دیگر، ترکیبی از عوامل مؤثر هستند [۴].

هدف ارزیابی اکولوژیکی محیط پیدا کردن توان طبیعی یا اکولوژیکی محیط برای استفاده انسان در چارچوب کاربری های یاد شده است که از این قرار، وقتی سرزمین خود مهبای نوعی از کاربری انسان